

Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi

Published by

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/atdd>

Spring 2023 / 10-1

<https://doi.org/10.46868/atdd>

Türkiye'de Öğrenim Gören Suriyeli Öğrenciler Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Murat Uğur*

ORCID: 0000-0002-9905-7554

Mustafa Sabır**

ORCID: 0009-0009-8637-4735

Yasin Güneş***

ORCID: 0000-0001-8259-3310

Cihan Kızılbağ****

ORCID: 0009-0005-9807-4191

Mustafa Yıldız*****

ORCID: 0009-0001-1867-2521

Öz

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların doküman analizi ile incelenmesidir. Çalışmanın amacı doğrultusunda 2018-2021 yılları arasında yürütülmüş olan toplam 30 lisansüstü tezi incelenmiştir. Bu amaçla, Türkiye’de eğitim gören Suriyeli öğrencileri inceleyen araştırmaları temel özellikleri ele alınmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Veri analiz yöntemi olarak nitel veri analiz tekniklerinden olan betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların incelenmesinde; araştırmacılar tarafından ilgili literatürden yararlanılarak geliştirilen “Yayın İnceleme Formu” kullanılmıştır. Yayın inceleme formu; araştırmacının yıllarına, veri türlerine, araştırma desenlerine, Örneklem grubuna ve son olarak temalarına göre incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre; Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler üzerine yapılan lisansüstü ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmalar ile ilgili en fazla tezin 2019 yılında yapıldığı, en çok tezin TED üniversitesinde yazıldığı ve araştırma türü olarak nicel araştırma yöntemlerinin tercih ettikleri görülmektedir. Aynı zamanda elde edilen verilere göre Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler ile ilgili çalışmalarda öne çıkan alt temalar, “uyum sağlama, hizmetlere erişim, aykırılışma” temaları olup “ekonomik” “örgün Eğitim” kodlamaları dikkat çekecek düzeydedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Öğrenci, Suriye, Göçmen, Doküman analizi

Gönderme Tarihi: 25/01/2022

Kabul Tarihi: 25/03/2023

* Müdür Yardımcısı, Dökmetaş Ortaokulu, Diyarbakır-Türkiye, soryaz_81@hotmail.com

** Müdür, Dicle Halk Eğitimi Merkezi, Diyarbakır-Türkiye, sabir.mustafa@hotmail.com

*** Müdür Yardımcısı, Akşemsettin Ortaokulu, Diyarbakır-Türkiye, yasingunes21@gmail.com

**** Şube Müdürü, Dicle Milli Eğitim Müdürlüğü, Diyarbakır-Türkiye, cihankizilbag@gmail.com

***** Müdür, Şehit Ramazan Ergani Çok Programlı Anadolu Lisesi, Diyarbakır-Türkiye, yildiz_im@hotmail.com

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz:

UĞUR, M.- SABİR, M.- GÜNEŞ, Y.- KIZILBAĞ, C.- YILDIZ, M., ‘‘Türkiye’de Öğrenim Gören Suriyeli Öğrenciler Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi’’, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, C. 10, S. 1, 2023, s. 352-368.

Examination of Graduate Thesis on Syrian Students Studying in Turkey

Murat Uğur*
ORCID: 0000-0002-9905-7554

Mustafa Sabır **
ORCID: 0009-0009-8637-4735

Yasin Güneş***
ORCID: 0000-0001-8259-3310

Cihan Kızılbağ****
ORCID: 0009-0005-9807-4191

Mustafa Yıldız*****
ORCID: 0009-0001-1867-2521

Abstract

Aim of this study is to examine the postgraduate studies on Syrian students studying in Turkey, by document analysis. In line with the purpose of the study, a total of 30 postgraduate theses conducted between 2018-2021 were examined. For this purpose, the main features of the studies examining Syrian students studying in Turkey are discussed. The document analysis method, which is one of the qualitative research methods, was used in the study. As a data analysis method, descriptive analysis technique, which is one of the qualitative data analysis techniques, was benefitted from. In the examination of postgraduate studies on Syrian students studying in Turkey; The "Publication Review Form" developed by the researchers using the relevant literature was used. Publication review form was examined by years of the study, data types, research designs, sample group and finally their themes. According to the research findings; It is seen that the most thesis in number related to the postgraduate studies on the Syrian students studying in Turkey were made in 2019; the most theses were written at TED University, and the quantitative research methods were preferred as the research type. At the same time, according to the data obtained, the prominent sub-themes in the studies on Syrian students studying in Turkey are "adaptation, access to services, deviance" and "Economic", "Formal Education" coding is at a remarkable level.

Keywords: Education, Student, Syria, Immigrant, Document analysis

Received Date: 25/01/2022

Accepted Date: 25/03/2023

*Assistant Director, Dökmetaş Secondary School, Diyarbakır-Turkey, soryaz_81@hotmail.com

** Director, Dicle Public Education Center, Diyarbakır-Turkey, sabir.mustafa@hotmail.com

***Assistant Director, Akşemsettin Secondary School, Diyarbakır-Turkey, yasingunes21@gmail.com

**** Branch Manager, Dicle Directorate of National Education, Diyarbakır-Turkey, cihankizilbag@gmail.com

*****Director, Sehit Ramazan Ergani Multi-Program Anatolian High School, Diyarbakır-Turkey, yildiz_im@hotmail.com

You can refer to this article as follows:

UĞUR, M.- SABİR, M.- GÜNEŞ, Y.- KIZILBAĞ, C.- YILDIZ, M., "Türkiye'de Öğrenim Gören Suriyeli Öğrenciler Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi", *Academic Journal of History and Idea*, Vol. 10, Issue 1, 2023, p. 352-368.

Giriş

Geçmişten günümüze yaşayan topluluklar; savaş, kıtlık, iç karışıklık ve benzer yaşanan birçok problemlerden ötürü yaşadığı toprakları terk etmek zorunda kalmışlardır. Tarihsel süreç içerisinde insanlar; yaşadıkları bölgedeki yeraltı ve yerüstü kaynakların kıtlığı, salgın hastalıklar, çatışmalar gibi nedenlerden dolayı buldukları yerlerden göç ettikleri bilinmektedir. Literatüre “Arap baharı” olarak Mart 2011’de Suriye’de başlayan olaylar sonucu Suriye’de meydana gelen iç savaş büyük bir insani trajediye dönüşmüş, başta Türkiye olmak üzere kitlesel göç dalgasını beraberinde getirmiştir.¹ Sebebi ne olursa olsun insanlık tarihi boyunca göçler çeşitli ülkeleri birçok yönüyle etkilemiştir.² Türkiye’nin Suriye’den yapılan göçten en fazla etkilenen ülkelerin başında gelmesinin nedeni olarak jeopolitik konumu ve Suriye ile en uzun kara sınırına sahip olması söylenebilir. Suriyelilerin hem iç savaş ortamından uzaklaşmak hem de Avrupa ülkelerine geçme için de Türkiye’yi tercih ettiklerini söylemek mümkündür.³ Türkiye karşı karşıya kalmış olduğu bu göç dalgasında ilke etapta izlemiş olduğu açık kapı politikası gereği Suriyelileri kabul etmiş ve barınma merkezlerine yerleştirmiş, daha sonra ülkede istediği yerlere yerleşmelerine izin vermiştir.⁴

Bu bağlamda, günümüze kadar Türkiye’nin ‘Açık Kapı Politikası’ izlediği ve Suriyeli mültecileri Geçici Koruma Statüsünde ağırlamakta olduğu bilinmektedir. Sözü geçen “Açık Kapı Politikası” kendi ülkesinde yaşanan iç savaş ve buna bağlı olarak gelişen kaos ortamından kaçan Suriyelileri yalnızca ülkeye kabul etmek değil; sağlık, güvenlik, eğitim gibi temel ihtiyaçlarını karşılama gayretini de ifade etmektedir.⁵ Bu doğrultuda Türkiye, birçok kurum ve kuruluşları ile geçici koruma statüsündeki bireylerin birçok ihtiyacına karşı çözüm üretmek için yoğun bir gayret göstermektedir. Özellikle 18 yaş altında bulunan sığınmacıların oranlarının yüksek olması, mültecilerin eğitim ihtiyaçlarının da ciddiyetle gündeme alınmasını gerekli kılmıştır.⁶ Bu bağlamda, savaştan kaçan sığınmacı çocuklara sunulan hizmetler içerisinde akademik, sosyal uyum, kültürel gibi boyutlarıyla birlikte eğitim hizmetleri de önemli bir yer tutmaktadır. Günümüzde söz konusu problemlerin çözümüne yönelik gayret edilmesine rağmen halen birçok

¹ Ali Püsküllüoğlu, “Göç”, *Arkadaş Türkçe Sözlük*, 4. Baskı, Arkadaş Yayınları, Ankara 2003, s. 407.

² Mustafa Mutluer, *Uluslararası Göçler ve Türkiye*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2003, s. 20.

³ Mehmet İnanç Özekmekçi, “Tehdit Sınırını Geçemeyen Göçmen”, *Hayat Sağlık Dergisi*, C. 2, 2010, s. 45.

⁴ Müberra Nur Emin, “Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Temel Eğitim Politikaları”, Şubat, Seta Ankara 2016, s. 7-8.

⁵ M. İ. Özekmekçi, *a.g.e.*, s. 44.

⁶ Taşkın Deniz, “Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye”, *Tsa Dergisi*, C. 181, 2014, s. 177.

problemin bulunması konunun farklı yönleriyle araştırılmasının gerekliliğini ve önemini ortaya koymaktadır.⁷

Türkiye sürecin başından beri Suriyeli sığınmacıların okula erişimi konusunda düzenlemeler yapmış olup bunun ilk önemli adımını 7 Eylül 2013'te çıkarılan "MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği" oluşturmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre Türkiye'de 1.209.771 Suriyeli sığınmacı eğitim çağında bulunmaktadır.⁸ Suriyeliler Barometresi-2019 araştırmasında Türkiye'de ki Suriyeli sığınmacıların %8,2 okuma-yazma bilmiyor, %16,7 ilkokul bitirmedi, %31,7 ilkokul mezunu, %22 ortaokul mezunu, %11,4 lise ve dengi okul mezunu, %2,7 ön lisans, MYO mezunu ve %7 lisans mezunu, %0,3 ise yüksek lisans/doktora şeklinde tespit edilmiş olup; toplamda %24,9'unun okuryazar olmadığı ya da ilkokulu bitirmediği anlaşılmaktadır.⁹ Eğitim çağındaki Suriyeli sığınmacıların yaş gruplarına göre dağılımlarına ise Tablo 1'de yer verilmiştir.

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	261.988	256.774	519.742
5-9	275.487	256.452	232.459
10-14	214.896	187.142	401.808
15-18	152.577	123.469	276.396
Toplam	903.728	824.987	1.728.454

Tablo 1. Eğitim çağındaki Suriyelilerin yaş dağılımı¹⁰

İlköğretim ve ortaöğretim çağındakilerin eğitim ve öğretim faaliyetleri, Milli Eğitim Bakanlığının ilgili mevzuatı çerçevesinde; önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleriyle ilgili usul ve esaslar ise YÖK Başkanlığı tarafından belirlenir.¹¹ Türkiye Cumhuriyeti tarafından Suriyeli sığınmacılara sunulan eğitim hizmetlerine Şekil 1'te yer verilmiştir. Bu noktada sığınmacılara sağlanan eğitim hizmetlerinin çeşitlilik gösterdiği söylenebilir.

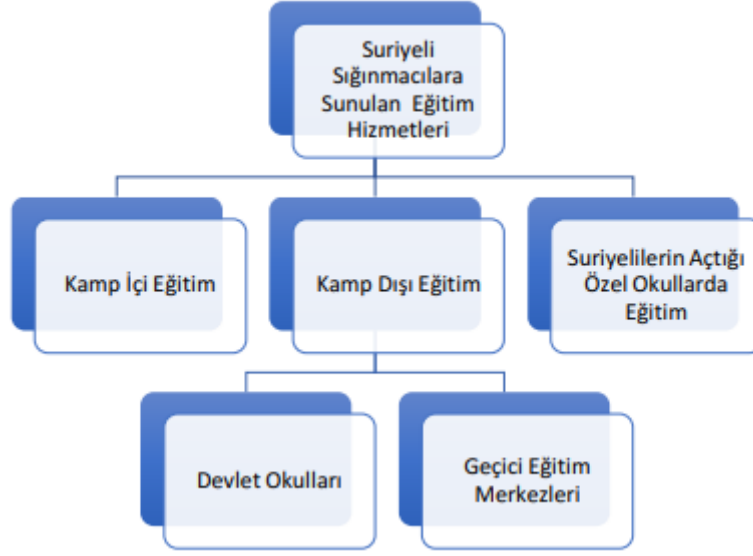
⁷ İnan Özer, Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Değişme, Ekin Kitabevi, Bursa 2004, s. 42.

⁸ Göç Der ve Eshid Raporu, *Göz Ardı Edilenler: İstanbul'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar*, İstanbul 2013, s. 1.

⁹ Orsam, "Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler: Uzun Vadeli Entegrasyon İçin Fırsatlar ve Zorluklar", *ORSAM Toplantı Değerlendirmesi, No:1, (Ocak 2016)*, <https://www.orsam.org.tr/tr/turkiye-dekisuriyeli-multeciler-uzun-vadeli-entegrasyon-icin-firsatlar-ve-zorluklar/>, (01.01.2023).

¹⁰ https://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, (10.01.2023).

¹¹ Geçici Koruma Yönetmeliği, Mad.28.

Şekil 1. Türkiye Cumhuriyeti tarafından Suriyeli sığınmacılara sunulan eğitim hizmetleri¹²

Geçici barınma merkezlerinde okul öncesi de dâhil olmak üzere tüm çocuklar için eğitim hizmetleri bulunmaktadır. Aynı zamanda kampların dışında yaşayan Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim durumunun kamp içine kıyasla daha geride olduğu söylenebilir. Devlet okulları noktasında MEB'in 2014/21 numaralı genelgesine göre Suriyeli sığınmacıların kendilerine verilen "yabancı tanıtma belgesi" ile uygun görülen bakanlığa bağlı eğitim kurumlarına veya geçici eğitim merkezlerine kayıtları mümkündür. Kamp dışında yaşayan okul çağındaki Suriyeli sığınmacı çocuklar ikamet izinleri varsa ve Türkçe bilmeleri durumunda devlet okullarına kayıt yaptırabilmektedirler.¹³ Ancak Eylül 2014'te MEB "Yabancı Uyruklara Yönelik Eğitim Hizmetleri" başlıklı bir genelge ile Suriyeli sığınmacı öğrencilerin okula kaydolmalarında oturma izni şartı kaldırılmıştır. Ayrıca MEB tarafından "Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi" (PIKTES)¹⁴ yürütülmekte olup proje, geçici koruma altındaki çocukların Türkiye'deki eğitime erişmelerine ve sosyal uyumlarını sağlamayı amaçlamakta ve 2022 yılı Ekim ayına kadar devam edeceği belirtilmektedir. Bu noktada devlet okullarında okumak isteyen Suriyeli sığınmacı öğrencilerin Türkiye'de ki çocuklara sunulmuş olan her türlü eğitim hizmetlerinden faydalandıkları ve Türk akranları ile birlikte eğitim aldıkları söylenebilir.¹⁵ Yükseköğretim çağındaki Suriyeliler için ise YÖK 2012'de aldığı genel kurul

¹²M. N. Emin, *a.g.e.*, s. 15.

¹³Kudret Aykırı, Sınıf Öğretmenlerinin Sınıflarındaki Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Durumlarına İlişkin Görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 2, 2017, s. 45.

¹⁴ Milli Eğitim Bakanlığı, meb.gov.tr, 2022. (10.01.2023).

¹⁵ M. N. Emin, *a.g.e.*, s. 19.

kararı ile Suriye’de iken Yükseköğrenim gören ve göç nedeniyle ara veren öğrencilere sınıra yakın bulunan kentlerde yer alan; Çukurova, Gaziantep, Osmaniye Korkut Ata, Harran, Kili 7 Aralık, Hatay Mustafa Kemal ve Mersin Üniversitelerinde özel öğrenci statüsü ile kayıt olma hakkı vermiştir.¹⁶

Suriyeli üniversite öğrencilerinin Türk üniversitelerinde öğrenim görmeleri; Türkiye’ye katkı sunmaları, ülkelerine dönmeleri halinde Suriye’nin inşasında özel rol üstlenmeleri, insan sermayesinin geliştirilmesi, kayıp kuşakların engellenmesi, Suriyeli ve Türk toplumu arasında sosyal köprüler oluşturulması açısından önemli olduğu söylenebilir.¹⁷ Sayısal verilere bakıldığında ise Yükseköğrenim yönetim bilgi sistemi verilerine göre 2019-2020 eğitim öğretim yılı itibariyle toplamda 37236 Suriye Arap Cumhuriyeti Uyraklı öğrenci Türkiye’de bulunan üniversitelere kayıtlıdır. Geçici eğitim merkezleri ise geçici koruma altına alınmış olan Suriyeli sığınmacıların eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulmuştur.¹⁸ 2014/21 sayılı MEB genelgesine göre geçici eğitim merkezlerinin amacı kitlesel olarak Türkiye’ye gelmiş olan yabancı öğrencilerin ülkelerinde yarım bıraktıkları eğitimlerine devam edebilmeleri, ülkelerine döndüklerinde veya MEB’e bağlı diğer eğitim kurumlarında devam etmek istemeleri halinde sene kaybının önlenmesi şeklinde belirtilmiştir. 2016-2017 eğitim öğretim itibariyle Suriyeli sığınmacıların Türk eğitim sistemine dahil edilmeleri, Türk toplumuna uyum çalışmalarının hızlandırılması ve resmi okullara kayıt oranının artırılması amacıyla açılmış olan GEM’lerin önümüzdeki 3 yıl içinde kapatılması kararlaştırılmış aynı zamanda uyum çalışmaları kapsamında 1. 5. Ve 9. Sınıf öğrencilerinin doğrudan devlet okullarına kayıt edilmesi zorunlu tutulmuştur.¹⁹ Suriyelilerin Türkiye’de devlet tarafından kendilerine tahsis edilmiş olan veya kendi imkanlarıyla buldukları eğitim öğretim binalarında Suriye müfredatına göre eğitim verme imkanına sahip oldukları fakat bu okullara ilginin düşük olduğu ve genel olarak Suriyelilerin çocuklarını bu okullar gönderme imkanlarının olmadıkları söylenebilir.²⁰

Tüm bu doğrultuda Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, 2014 yılından itibaren Türkiye’de yapılan tez ve makalelere konu

¹⁶ Ali Rıza Seydi, Türkiye’nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(April), 2014, s. 269.

¹⁷M. N. Emin, *a.g.e.*, s. 25.

¹⁸ Yök, <https://www.yok.gov.tr/>, (10.01.2023).

¹⁹ Hıdır Düzkaya, “Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyonu ve İstihdam Politikaları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2016, s. 31.

²⁰M. N. Emin, *a.g.e.*, s. 20.

olmaya başladığı görülmektedir. Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler ile ilgili yapılan araştırmalarda genellikle yaşadıkları uyum problemleri, ekonomik problemler ve hizmetlere erişim gibi belirli konulara ve nicel yöntem gibi belirli yöntemlere odaklanıldığı ve bu yüzden araştırmaların genellikle durum tespiti niteliğinde olduğunu görülmektedir.²¹ Alandaki temel bilgi üretim kaynağı olarak lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi alanın gelişimi açısından önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çerçevede alanda yürütülen lisansüstü çalışmaların yayımlandığı üniversite, tematik, metodolojik ve analiz teknikleri bağlamında incelenmesi alandaki mevcut eğilimlerin görülmesi açısından oldukça önemlidir. Alanda hazırlanan lisansüstü çalışmaların tematik açıdan incelenmesi, araştırmaların konu eğilimlerine ilişkin önemli ipuçları sunabilir. Doküman analizi ile belli bir kapsamdaki bilimsel araştırmaların yöntem, konu alanı, örneklem ve analiz yöntemi gibi birçok faktör açısından incelenerek genel eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Alanyazında konu ile alakalı birçok farklı alanda araştırmacıların eğilimlerini ortaya koymaya yönelik kısıtlı düzeyde doküman analizi çalışması yer almaktadır. Fakat ilgili literatürde ülkemizde Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler üzerine yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi yönelik yapılan çalışmaların eğilimini ortaya koymaya yönelik çalışmalar çok az olması bu çalışmayı gerekli ve önemli kılan unsurlardan biridir. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler üzerine yapılan çalışmaların farklı değişkenler açısından nasıl bir eğilime sahip olduğunu belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır. Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler üzerine üretilen lisansüstü tezlerin;

1. Tezlerin yayımlandığı üniversite dağılımı nasıldır?
2. Tezlerin tez türüne göre dağılımı nasıldır?
3. Yıllara göre dağılımı nasıldır?
4. Veri türlerine göre dağılımı nasıldır?
5. Araştırma desenlerine göre dağılımı nasıldır?
6. Örneklem türlerine göre dağılımı nasıldır?

²¹ Hami Yılmaz, *Türkiye’de Suriyeli Mülteciler-İstanbul Örneği-Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler*, Mazlumder İstanbul Şubesi, 2013, https://istanbul.mazlumder.org/webimage/suriyeli_multeciler_raporu_2013.pdf, (17.03.2023), s. 17.

7. Tema dağılımı nasıldır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, “*Doküman İnceleme Yöntemi*” kullanılmıştır. Bu yöntem, araştırılması planlanan konular hakkında bilgi içeren yazılı ve sözlü materyallerin analizini kapsamaktadır. Doküman inceleme yöntemi ile yapılan bu çalışma, araştırılması planlanan konular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesi ile gerçekleşmektedir.²²

2.2. Sınırlılıklar

Araştırmaya dahil edilen çalışmalar 2018-2021 yılları arasında yapılmış Yükseköğretim Kurulu tez merkezinde erişime açık lisansüstü tezlerle sınırlıdır. Araştırma tarama yapılırken kullanılan anahtar kelimelerle ve kullanılan arama motorlarıyla sınırlıdır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri ilköğretimde okuyan öğrencilerin Suriyeli öğrenciler üzerine yapılan çalışmalar çerçevesinde 2018-2021 yılları arasında yayımlanan tezlerden alınarak oluşturulmuştur. Tezlerden tespitinde “Ulusal Tez Merkezi” veri tabanı üzerinde tespit edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda 30 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Tezleri incelemek üzere araştırmacılar tarafından bir tezler ile ilgili bilgiler “*Tez Bilgileri Toplama Formu*” geliştirilmiştir. Daha sonra incelemeye dâhil edilen tezler 4 araştırmacıya paylaştırılmış ve her araştırmacı makaleyi inceledikten sonra elde ettiği bilgileri bu forma yazmıştır. Lisansüstü çalışmaların bilgilerini toplama işlemi tamamlandıktan sonra her araştırmacı diğer araştırmacıların yaptığı çalışmaları da kontrol ederek olası hataların önüne geçilmiştir.

2.4. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırma literatüründe kullanılan inandırıcılık, aktarılabilirlik, güvenilirlik ve doğrulanabilirlik kavramları, nicel araştırmalarda kullanılan iç geçerlik, dış geçerlik, güvenilirlik ve

²² Ali Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara 1995, s. 54.

nesnellik kavramlarına karşılık gelmektedir. Geçerlik sağlanmasında ve güvenilirlik hesaplamalarında değerlendirmeye alınan tezlerin araştırmacıların görüş birliğine dayalı olarak analiz edilmesine dikkat edilmiştir. Bu noktada eğitim bilimleri alanında doktora derecesine sahip bir alan uzmanından yardım alınmıştır. Araştırmacılar tarafından analiz edilen tezler; çalışmanın yıllarına, veri türlerine, araştırma yöntemlerine, örneklem türüne göre, Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler ile ilgili temalarında kategorilendirilmiştir. İşlemler sürecinde araştırmacılar inceledikleri tez ile ilgili genel bir değerlendirmede bulunmuştur. Daha sonra, tezlerin belirlenen kategorilerde dikkatli bir şekilde incelenerek veri girişi yapılmıştır. Tezler araştırmaya uygun bir şekilde sınıflandırılıp temalar, alt temalara ayrılıp kodlanarak analiz edilmiştir. Nitel araştırmalarda araştırma sonuçlarının toplanan verilerle tutarlı olduğunu (güvenilirlik) ortaya çıkarmak için uzman analizi, araştırmacının konumu ve denetim stratejileri kullanılmaktadır.

3. Bulgular

Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların ile ilgili 2018-2021 yıllarında araştırmaya dahil edilen çalışmaların alt problemlerine ilişkin bulgular aşağıda yer almaktadır. Bu alt problemlerde çalışmaların yayınlandığı üniversiteye, tez türlerine, yıllara, veri türlerine göre, araştırma desenlerine, örneklem türlerine ve son olarak temalarına göre dağılımının tespit edilmesi hedeflenmiş ve bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

<i>Üniversiteler</i>	f	%
TED Üniversitesi	3	2,0
Gaziantep Üniversitesi	2	4,0
Marmara Üniversitesi	2	2,0
Yıldız Teknik Üniversitesi	1	4,0
İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Üniversitesi	1	6,0
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	2	2,0
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	1	6,0
Gazi Üniversitesi	2	4,0

Anadolu Üniversitesi	1	8,0
Fırat Üniversitesi	2	4,0
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	2	4,0
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1	4,0
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	1	4,0
Necmettin Erbakan Üniversitesi	2	4,0
İnönü Üniversitesi	1	2,0
Bursa Uludağ Üniversitesi	1	4,0
Hacettepe Üniversitesi	1	2,0
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	1	2,0
Çağ Üniversitesi	1	2,0
Sakarya Üniversitesi	2	2,0
Marmara Üniversitesi	2	2,0
İstanbul Gelişim Üniversitesi	1	2,0
Aksaray Üniversitesi	1	2,0
Selçuk Üniversitesi	1	2,0
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	1	2,0
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	2,0
Toplam	30	100,0

Tablo 2. Tezin Yazıldığı Üniversite

Tablo 2’de görüldüğü üzere, tezin yazıldığı üniversit dağılımında yer alan 30 lisansüstü tez çalışmalarında TED üniversitesi 3’ü (%9.6) ön plana çıktığı görülmektedir.

<i>Tez Türü</i>	f	%
Yüksek Lisans	27	90,0
Doktora	3	10,0
Toplam	30	100,0

Tablo 3. Çalışma Grubunda Yer Alan Lisansüstü Tezlerin Tez Türüne Göre Dağılımı

Tablo 3’de görüldüğü üzere, çalışma grubunda yer alan 30 lisansüstü tez çalışmasının 27’si (%90.0) yüksek lisans, 3’u (%10.0) ise doktora tezleri oluşturmaktadır.

<i>Yıllar</i>	f	%
2018	2	7,0
2019	15	47,0
2020	7	24,0
2021	6	22,0
Toplam	30	100,0

Tablo 4. Yıllara Göre Dağılım

Tablo 4 incelendiğinde Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler üzerine yapılan çalışmaların en fazla 2019 yılında (f=15; %47,0), en az ise 2018 yılında (f=2; %7,0) olduğu görülmektedir. 2020 yılında (f=7; 24,0), ve 2021 yılında (f=6; %22,0), çalışmaların yapıldığı tabloda görülmektedir.

<i>Veri Türleri</i>	f	%
Nicel	15	55,0
Nitel	11	35,0
Karma	4	10,0
Toplam	30	100,0

Tablo 5. Veri Türlerine Göre Dağılım

Tablo incelendiğinde çalışmalarda en fazla nicel yöntem türünün tercih edildiği görülmektedir. Nicel çalışmalar (f=15; %55,0), nitel çalışmalar (f=11; %35,0), karma çalışmalar (f=4; %10,0) tür.

Yöntem/ Araştırma Deseni	f	%
Betimsel Araştırma	12	40,0
Durum çalışması	7	22,0
Olgu bilim	3	10,0
İç içe geçmiş tek durum deseni (karma)	3	10,0
Literatür taraması (nitel)	2	7,0
Açımlayıcı sıralı (karma)	1	4,0
Tanıtıcı araştırma yöntemi (nitel)	1	4,0
Metasentez	1	4,0
Toplam	30	100

Tablo 6. Araştırma Desenine Göre Dağılım

Tablo 6 incelendiğinde çalışmalarda en fazla kullanılan araştırma deseninin betimsel araştırma (f=12, %40,0) olduğu görülmektedir. Çalışmalarda 7 durum çalışması (%22,0), 3 olgu bilim (%10,0), 3 iç içe geçmiş karma desen (%10,0), 2 literatür taraması (%7,0), 1 açımlayıcı sıralı (%4,0), 1 tanıtıcı araştırma (%4,0), 1 meta sentez (%4,0) yönteminin kullanıldığı görülmektedir.

Yöntem/ Araştırma Deseni	f	%
Öğrenci	25	80,0
Öğrenci- öğretmen	5	20,0
Toplam	30	100

Tablo 7. Örneklem Türüne Göre Dağılımı

Tablo 7 incelendiğinde çalışmaların örneklem türlerine göre, öğrenci ve öğrenci-öğretmen şeklinde kategorilenmiş olduğu görülmektedir. Çalışmalarda ağırlıklı olarak öğrenciler (f=25; %80,0), katılımcı olarak tercih edildiği görülmektedir.

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f	%
Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler	Uyum Sağlama	İletişim	22	75,0
		Kültürel	14	48,0
		Akademik	19	78,0
		Sosyal uyum	14	47,0
		Gruplaşmalar	13	45,0
	Hizmetlere erişim	Örgün Eğitim	28	92,0
		Mesleğe yönlendirme	27	89,0
		Halk eğitimi merkezlerine yönlendirilmeli	19	60,0
		Ekonomik	29	94,0
		Aykırılışma	Asimilasyon endişesi	12

Tablo 8. Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler İle İlgili Çalışmalarda Öne Çıkan Tema, Kod ve Frekans Dağılımı

Tablo 8 incelendiğinde Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler ile ilgili çalışmalarda üç temadan oluşmuştur. Bunlar uyum sağlama, hizmetlere erişim, aykırılışma temalardır. Bu temalar doğrultusunda kodlamalar yapılmıştır. Kod ve frekans dağılımında “Ekonomik” “Örgün Eğitim” ön plana çıktığı görülmektedir.

Sonuç

Yapılan çalışma 2018-2021 yılları arasında Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler konusunda yayınlanan lisansüstü tezler araştırılmıştır. Araştırma bulguları tablolar şeklinde aktararak sunulmuştur. Bulgulara göre alanyazında yer alan birçok çalışmanın sonuçlarının paralel ilerlediği görülmektedir.

- ✚ Tezin yazıldığı üniversite dağılımında yer alan lisansüstü tez çalışmalarında en fazla TED üniversitesinde yazılmıştır. 3 (%9.6).
- ✚ Çalışma grubunda yer alan lisansüstü tezlerin tez türüne göre dağılım sonucunda en fazla yüksek lisans 27’si (%90.0) türünde yapıldığı görülmüştür.
- ✚ Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler konusunda yapılmış çalışmalar en çok 2019 yılında yapılmıştır.
- ✚ Çalışmaların veri türlerine göre dağılımında daha çok nicel çalışma türünün tercih edildiği görülmüştür.
- ✚ Çalışmaların araştırma deseni incelendiğinde en fazla kullanılan araştırma deseninin betimsel araştırma olduğu görülmüştür.
- ✚ Örneklem türüne göre çalışmalar incelendiğinde en çok öğrenci (f=25; %80,0), daha sonra sırasıyla öğretmen-öğrenci, şeklinde olduğu görülmektedir.
- ✚ Çalışmaların temalarında elde edilen verilere göre Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler ile ilgili çalışmalarda öne çıkan temalar, “uyum sağlama, hizmetlere erişim, aykırılışma” temalarıdır “Ekonomik” “Örgün Eğitim” kodları ön plana çıkmıştır.

Bulgular sonucunda Suriyeli öğrenciler üzerine yapılan çalışmalar paralel bir şekilde işlendiği görülmüştür. Yapılan çalışmalar Suriyeli öğrencilerin ikamet ettiği şehirlerde bulunan üniversitelerde çalışıldığı görülmektedir. Taştan ve Çelik (2017) yaptıkları çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Çalışma türünün nicel olması ve araştırma deseninin en fazla betimsel araştırma tekniğinin kullanılması beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda, Suriyeli

öğrenciler ile ilgili yapılmış çalışmaların bir durum tespiti niteliği taşıdığı söylenebileceği gibi deneysel desenin kullanıldığı çalışmaların sayısının fazla olması olduğunu göstermektedir. Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler ile ilgili , “uyum sağlama”, “hizmetlere erişim” ve “aykırılışma” gibi üç alt tema etrafında kodlamaların yapıldığı görülmektedir. Bu alt temalara ağırlık verilmesinin sebebi, Suriyeli öğrencilerin bu konuda zorlanmaları olabilir. Söz konusu bulgu Suriyeli öğrenciler üzerine alanında yapılan çalışmalarda elde edilen bulguları destekler niteliktedir. Sonuç olarak bu çalışmada ele alınan Suriyeli öğrencilerin lisansüstü çalışmalarında konu ve yöntem bağlamında büyük benzerliklerin olduğu, söz konusu çalışmaların belirli bir düzlemde ilerlediği, farklılıkları dikkate alan, derinlemesine çalışmaların sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Çalışma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde Suriyeli öğrencilerin alanında üretilen tezlerle ilişkin bir tipoloji ortaya çıkarılabilir. Sonuç olarak, araştırmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

- ✓ Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrenciler üzerine yapılan lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunun nicel yöntemlere dayalı olduğu görülmektedir. Bundan sonraki çalışmalarda araştırmacılar nitel veya karma yöntemler kullanarak problem durumlarına yönelik derinlemesine çıkarımlarda bulunabilirler.
- ✓ Türkiye’de öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin uyumunu olumlu yönde artırılmasına yönelik yapılması gerekenlerin belirlenmesine yönelik yeterli çalışma olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda araştırmacılar ülkemizde Suriyeli öğrencilerin örneklem grubunda yer alan öğrencilerin uyumlarını kolaylaştırmaya yönelik yarı deneysel çalışmalar yapabilirler.
- ✓ Suriyeli öğrenci yoğunluğu yüksek olan okullara Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ek ödenek gönderilmelidir.

Kaynaklar

- AYKIRI, K., ‘‘Sınıf Öğretmenlerinin Sınıflarındaki Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Durumlarına İlişkin Görüşleri’’, *Turkish Journal of Primary Education*, 2, 2017, s. 44-56.
- BALCI, A., *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara 1995.
- DENİZ, T., ‘‘Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye’’, *Tsa Dergisi*, C. 181, 2014, s. 174-205.
- DÜZKAYA, H., ‘‘Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyonu ve İstihdam Politikaları’’, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2016.
- Geçici Koruma Yönetmeliği*, Mad. 28.
- Göç Der ve Eshid Raporu, Göz Ardı Edilenler: İstanbul’da Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar*, İstanbul 2013.
- https://www.Goc.Gov.Tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, (10.01.2023).
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, 2022. <https://www.meb.gov.tr/>, (10.01.2023).
- MUTLUER, M., *Uluslararası Göçler ve Türkiye, Çantay Kitabevi*, İstanbul 2003.
- EMİN, M. N., *Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Temel Eğitim Politikaları*, Seta, Ankara 2016.
- ORSAM, ‘‘Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler: Uzun Vadeli Entegrasyon İçin Fırsatlar ve Zorluklar’’, *ORSAM Toplantı Değerlendirmesi, No:1, (Ocak 2016)*, <https://www.orsam.org.tr/tr/turkiye-dekisuriyeli-multeciler-uzun-vadeli-entegrasyon-icin-firsatlar-ve-zorluklar/>, (01.01.2023).
- ÖZEKMEKÇİ, M. İ., ‘‘Tehdit Sınırını Geçemeyen Göçmen’’, *Hayat Sağlık Dergisi*, C. 2, 2010, s. 44-48.

ÖZER, İ., *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme, Ekin Kitabevi, Bursa, 2004.*

PÜSKÜLLÜOĞLU, A., “Göç”, *Arkadaş Türkçe Sözlük*, 4. Baskı, Arkadaş Yayınları, Ankara 2003.

SEYDİ, A. R., “Türkiye’nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(April), 2014, s. 267-305.

YILMAZ, H., Türkiye’de Suriyeli Mülteciler-İstanbul Örneği-Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler, *Mazlumder İstanbul Şubesi*, 2013, https://istanbul.mazlumder.org/webimage/suriyeli_multeciler_raporu_2013.pdf, (17.03.2023), s.16-31.

YÖK, <https://www.yok.gov.tr/>, (10.01.2023).